

BD költészet. Kv 1898. Román monográfia: D. Păcurariu: *D. Bolintineanu*, 1962.

— 125 éve, 1847-ben született Simion Florea Marian román folklorista és etnográfus. (Mh. 1907)

— 140 éve, 1832-ben Kolozsvárt született Veres Ferenc fényképész, feltaláló, a fényképezést egyetemi előadója, a színes fényképezés úttörője (1881), a *Fényképészeti Lapok* (Kv 1882—1888) szerkesztője. (Mh. 1916. április 3. Kv)

— 330 éve, 1642-ben Kis-Bún faluban (Küküllő) született Bethlen Miklós erdélyi kancellár, kiváló emlékiratíró. (Mh. 1716. október 27. Bécs) — M 1971. 9. 63.

Szeptember 2.

— 1945: A Vietnami Demokratikus Köztársaság kikiáltása.

— 50 éve, 1922-ben halt meg Henry Lawson költő, író, az ausztráliai irodalom egyik megalapítója. Számos népszerű balladája mellett munkásságának legjelentősebb részét elbeszélései alkotják. (Sz. 1867. június 17.) — *A batyú románcsa*. Elbeszélések, 1956.

— 60 éve, 1912-ben Genfben halt meg Török Aurél orvos, az antropológia világhírű képviselője. Különösen koponyatani kutatásaival tette nevét elismertté. Az elméleti orvostan, majd az embertan egyetemi tanára volt. (Sz. 1842. február 13. Pozsony)

— 530 éve, 1442-ben Hunyadi János a Ialomița folyónál (Munténia) győzelmet arat a többszörös túlerővel támadó török seregen, és útját állja a török hódításnak. Ez volt az első eset, hogy nagyobb török hadsereg megsemmisítő vereséget szenvedett Európában. (BA)

Szeptember 3.

— 1866: az I. Internacionálé első kongresszusának megnyitása Genfben.

— 15 éve, 1957-ben halt meg Heltai Jenő költő, író. (Sz. 1871. aug. 11.) — M 1971. 7. 61.

— 45 éve, 1927: G. M. Zamfirescu *Domnișoara Nastasia* (Nastasia kisasszony) c. színművének bemutatója a Bulandra-Maximilian-Manolescu-Storin színtársulat előadásában.

— 65 éve, 1907-ben Detchem községben — Tritenii-de-Sus, Torda közelében — született Pavel Dan író, balázs-falvi tanár, a 30-as évek román faluábrázoló irodalmának egyik kiváló tehetségű, fiatalon elhunyt ígérete. Nem

nagy terjedelmű életművét megrázó drámaiságú novellák alkotják; közülük is legjelentősebbek azok, amelyek a korabeli falu életét ábrázolják (*Poveste țărănească* — Falusi történet; *Inmormintarea lui Urcan bătrînul* — Öreg Urcan temetése). (Mh. 1937. augusztus 2. Kolozsvár) — Magyar kötetei: *Öres a jészek*. Bp. 1959; *Virrasztó*. B 1969. L. még A román irodalom kis tükré IV. B kötet. B 1964.

— 380 éve, 1592-ben Londonban halt meg Robert Green angol költő, dráma- és regényíró, Shakespeare egyik elődje és versenytársa: Green *Pandosto* c. regényéből merítette Shakespeare a *Téli regé* meséjét. Újabban inkább költészetét értékelik. Jelentősek röpiratai. (Sz. 1558).

Szeptember 4.

— 1921: A Belga Kommunista Párt megalakulása.

— 30 éve, 1942-ben Budapesten halt meg Móricz Zsigmond író, újságíró, szerkesztő, a huszadik századi magyar realista prózaírodalom legkiválóbb képviselője. (Sz. 1879. június 29., akvi bejegyzés szerint július 2. Tiszacséce)

— „A gyermek Móricz még Jókai-világban élt; ifjúsága harcait már Ady társaként vívta, hajlottabb éveiben a népi demokráciáért küzdő írókat vallotta fiainak. Mennyire volt modern, abban még különbözhetnek a vélemények; de arról már régen nincs vita, hogy a kort, melyben élt, ő fogalmazta prózában a legteljesebben. Mai gondolkodásunkat, Ady mellett, a leginkább alakította. Ady Endre, Bartók Béla, Kodály Zoltán és Medgyessy Ferenc nevével együtt őrizzük emlékezetét” — Czine Mihály: Móricz Zsigmond. Bp. 1968 Gondolat K.

— 30 éve, 1942: A sztálingrádi csata, a világtörténelem legnagyobb csatájának kezdete. — 1943. február 2-án, a hitleri 6. hadsereg teljes megsemmisülésével, a szovjet nép és hadseregének a második világháború kimenetelére döntő győzelmével ért véget, amely egyben visszavonhatatlanul megpecsételte a náci birodalom sorsát.

— 80 éve, 1892-ben Aix-en-Provanceban (Marseille-től északra) született Darius Milhaud francia zeneszerző. Arthur Honegger mellett a *Hatok* csoportjának legjelentősebb tagja (a csoport tagjai: — Honegger s Milhaud mellett — Georges Auric, Louis Durey, Francois Poulenc, Germaine Tailleferre). A Párisi Zeneakadémia Dukas és d'Indy tanítványa volt. Az első világháború utolsó éveiben Brazíliában élt, a második világháború idején pedig az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le. 1947 óta Franciaország és Amerika között oszlik meg tevékenysége. Munkás-

ságában nyomott hagyott a brazil népzene, a jazz; romantika-ellenes törekvéseinek kialakulásában pedig Erik Satie egyénisége, munkái, valamint Muszorgszkij, Debussy zenéje. A színpad számára erőteljesen egyéni hangú operákat írt (*Orpheus balszerencséje*, a monumentális apparátust foglalkoztató *Kolumbusz*; a recitativót hasznosító *Szegény matróz*, a sűrített cselekményű *Európa elrablása*). Un. táncolt költeményt komponált a svéd együttes számára (*Az ember és kívánsága*), táncolt operettje a *Kék vonat*, és Cocteau-szöveg nyomán készült balett-bóhozata *Az ökor a háztetőn*. A sajátos, szokatlan, vagy éppen mehökkentő témaválasztás hangszerek darabjaiban is jelentkezett (*Virágok katalógusa*, *Mezőgazdasági gépek*). Munkáinak legjellemzőbb stílusvonásai közül a politonálitást, az ütőhangszerek egyéni kezelését s a francia-latin hagyományokra támaszkodó világosságra, áttekinthetőségre való törekvést említhetjük meg. Önéletírása — *Életem partitúrája* — nemcsak saját magával, hanem a csoport többi tagjával kapcsolatban is sok értékes, érdekes adatot tartalmaz. — **—kö**

— 90 éve, 1882-ben Würzburgban született Leonhard Frank német regényíró és elbeszélő, a huszadik század német irodalmának jelentős képviselője. — *Deutsche Novelle*, 1950 (Német novella, 1960); *Michaels Rückkehr*, 1950 (Michael visszatér, 1958); *Links wo das Herz is*, 1952 (Baloldalt dobog a szívem, 1958) — önéletrajzi regénye ifjúkora válságos éveiről, vívódásairól; egyik legnépszerűbb műve. (Mh. 1961. augusztus 18. München)

Szeptember 5.

— 55 éve, 1917. szeptember 5—17.: A stockholmi nemzetközi szocialista konferencia megerősíti a zimmerwaldi és kienthali konferencián hozott határozatokat. A román szocialistákat I. C. Frimu és Gh. Cristescu képviselte.

— 155 éve, 1817-ben született Alekszej K. Tolsztojev orosz költő és drámaíró. Költészetének legértékesebb darabjai természetleíró versei. Regényt és drámatrilógiát írt Rettenetes Iván koráról. (Mh. 1875. október 10.)

— 160 éve, 1812-ben Pesten született Lukács Móric közíró, reformpolitikus, műfordító. Byron, Pope, Cervantes fordításával tűnt fel. 1840-től Eötvös és Szalay társaságában a centralista reformellenzék egyik kiemelkedő személyisége, a *Budapesti Szemle* szerkesztője, társadalmi, politikai, közgazdasági tanulmányírója. Magyar nyelven Lukács Móric értékelte elsőként az utopikus szocialisták tanait: *Néhány szó a szocializmusról*, 1842; *Néhány eszme az egyesülési jog körül*, 1847. — *Munkái* I—II. Kiadta Gyulai Pál. Bp. 1894. (Mh. 1881. november 5. Bp.)